

SHAHARLARNING HUDUDIY TUZILMALARI ARXITEKTURASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)

18.00.02 - Rayonlashtirish. Shaharsozlik.
Qishloq turar joylarini rejalashtirish.
Landshaft arxitekturasini. Bino va
inshootlar arxitekturasini

Yusupov Ziyodulla Jahongirovich
ASL ARX LOYIHA MCHJ Direktori

***Annotatsiya:** Keyingi yillarda shahar aholi punktlarining zamonaviy me'moriy qiyofasini shakllantirish, uy-joy va ijtimoiy-maishiy qurilishni jadal rivojlantirish, muhandislik-kommunikatsiya va yo'l-transport infratuzilmasini yangilash hamda rekonstruksiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan kompleks chora-tadbirlar arxitektura-loyihalashtirish tizimini sezilarli darajada yaxshilash imkonini berdi, Qashqadaryo shahrini rekonstruksiya qilish ishlari jadal sur'atlarda olib borilmoqda.*

***Kalit so'zlar:** Qashqadaryo shahri, kompleks chora-tadbirlar, arxitektura-loyihalashtirish, bino va inshootlar, namunaviy loyihalar.*

Namunaviy loyihalar asosida yakka tartibdagi zamonaviy turar joylar barpo etilishi natijasida qishloq aholi punktlarining qiyofasi tubdan yaxshilanib bormoqda. Yil boshidan boshlab aholining kam ta'minlangan qatlami uchun shaharlar va qishloq aholi punktlarida arzon uy-joylarni qurish ishlari yanada tezkor sur'atlarda davom ettirilmoqda. Shahar tipidagi aholi hududlarini rejaviy tuzilishining shakllanishi va rivojlanishi istiqbollari, shaharning aholi joylashgan ishlab chiqarish va rekratsiya hududlarini loyihalash hususiyatlari ko'rib chiqiladi.

Asosiy e'tibor shaharsozlikka va aholi yashaydigan hududlarni loyihalashning dolzarb muammolariga qaratilgan. O'quv materiallari amaldagi me'yoriy xujjatlar asosida hozirgi zamon shahar qurilishini, amaliyotini, shahar va qishloqlarni e'tiborga olgan holda yoritildi. Muammoning o'rganilganlik darajasi. Tahlillar aholi punktlarida qurilish ishlarini olib borish va rekonstruksiya qilish, loyiha va qurilish-montaj ishlarini amalga oshirish davomida belgilangan tartib, qoida va me'yorlar qo'pol ravishda buzilayotgan holatlar mavjudligini ko'rsatmoqda.

Joylarda O'zbekiston Respublikasi Qurilish vazirligi hamda davlat boshqaruvi organlari o'rtasida hududlarni rivojlantirishda shaharsozlik jarayonini boshqarish borasida vazifalar va vakolatlarning aniq chegaralari mavjud emasligi shaharlar hamda boshqa aholi punktlarini rejali rivojlantirish va kompleks qurish hamda izchil rivojlantirish borasida shoshilinch, ba'zida esa noto'g'ri loyihaviy-rejali qarorlar chiqarilishiga sabab bo'lmoqda. Zamonaviy loyihalashtirish usullarini, amaliy

dasturiy mahsulotlarni, ilm-fan, arxitektura va dizayn yutuqlarini hayotga tatbiq etish, zamon talablariga javob beradigan, murakkab hamda yuqori kategoriyali loyiha-qidiruv ishlarini amalga oshirish imkoniyatiga ega istiqbolli yoshlarni jalb etish uchun yetarli qiziqishi bo'lmagan loyiha tashkilotlari faoliyatini qayta ko'rib chiqish talab etilmoqda.

Bugungi kunda shaharsozlik sohasiga oid asosiy masalalar va muhim muammolarni hal etish g'oyat dolzarb vazifa ekani inobatga olinib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan «O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmon hamda «O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qaror qabul qilindi.

Xususan, qabul qilingan Farmon, avvalo, O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasining arxitektura va shaharsozlik sohasida yagona davlat va ilmiy-texnikaviy siyosatni olib borish jarayonidagi rolini oshirishga qaratilgan bo'lib, uning faoliyatidagi asosiy vazifalar va yo'nalishlarni belgilab beradi.

Jumladan: - shaharsozlik va shaharsozlik faoliyatiga oid me'yoriy-huquqiy bazani muntazam ravishda takomillashtirib va yangilab borish; - loyihalash ishlari va qurilish faoliyatini muvofiqlashtirish, qurilishda ishlab chiqarish jarayoniga ilg'or texnologiyalar jalb qilinishini tashkil etish;

- bozor munosabatlarini yanada chuqurlashtirish va kapital qurilishda davlat haridlarini amalga oshirish tizimini yanada takomillashtirish;

- arxitektura, loyihalash va qurilish sohalari uchun malakali kadrlarni tayyorlashni ta'minlash.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasidagi yangicha qarashlar turli nazariya va ilmiy maktablar yo'nalishlarini o'zida aks ettirgan holda, hozirda dunyoda bo'layotgan murakkab jarayonlarni chuqur tahlil qilib, insoniyat sivilizatsiyasiga ta'sir ko'rsatayotgan turli omillarga baho berishdan iborat. Ilmiy ishda ko'tarilgan mavzu arxitektura nazariyasi va tarixi, shaharsozlik, landshaft arxitekturasi bilan bog'liq ilmiy adabiyotlarda u yoki bu darajada o'rganilgan bo'lsa-da, alohida ilmiy ish ko'rinishidagi tadqiqot sifatida shu choqqacha ilmiy jihatdan keng qamrovli o'rganilmagan.

Aholi hududlarini rejaviy tuzilishining shakllanishi va rivojlanish istiqbollari, shaharning aholi joylashgan ishlab chiqarish va rekonstruksiya qilinadigan hududlarini loyihalash usullari ko'rib chiqiladi. Asosan shaharsozlikka va aholi yashash hududlarini loyihalashning dolzarb muammolariga qaratilgan.

Amaldagi me'yoriy xujjatlar asosida hozirgi zamon shahar qurilishini, shahar va qishloqlarni e'tiborga olgan holda yoritildi. Aholi punktlari va jamoat markazlarini shakllantirish jahon tajribasini qo'llagan holda turli misollar va loyihalarda o'z ifodasini topadi, hamda qurilishning rivojlanishi, qishloq infratuzilmasini yaxshilash bilan bog'liq bo'lgan sxematik bosh rejalarini ishlab chiqishda xo'jalik korxonalarini hududlarini rejalashtirish loyihalarini ishlashda katta tayanch bo'ladi.

Shuningdek markaziy maydonlarni shakllantirish, jamoat markazlarida maktabgacha va maktab obyektlari, tibbiy muassasalar, madaniy-ijtimoiy, barcha turdagi xizmat ko'rsatish tizimini shakllantirish, savdo-maishiy xizmat ko'rsatish obyektlarini joylashtirish, sport inshootlarini, markazlarni ko'kalamzorlashtirish va dam olish maskanlarini, transport sxemalarini qishloqlararo jamoat markazlarini shakllantirishda katta omil bo'la oladi.

Xulosa o'rnida, ma'muriy xo'jalik va kommunal muassasalarini, sog'lomlashtirish muassasalarini tashkil etish, madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish, atrof muhitni muhofaza qilish, shaharsozlik ekologiya va tabiiy zahiralardan to'g'ri foydalanish, turar joy fondidan ijtimoiy va muhandislik infratuzilmalaridan oqilona foydalanishga yordam beradi. Har bir aholi punktlari jamoat markazlari rivojlantirish istiqbollarning hal qilinishi asosi hisoblangan kompleks shaharsozlik xujjatlari ahamiyatlidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. X.M.Ubaydullaev, M.M.Inag'omova Turarjoy va jamoat binolari tipologika soslari» T. 2009 y.
2. O.K. Gurulyov Arxitektura jilyx i obshchestvennykh zdaniy dlya sela. M. 1988 y.
3. Sh.R. Mirzaev Me'morchilik. Toshkent. 2010 y.
4. ShNQ 2.07.01-03* Shaxarsozlik. Shahar va qishloq aholi punktlari hududlarini rivojlantirish va qurilishni rejalashtirish. T. O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi. 2009 y.
5. Zh, Z. R., & Akbarova, N. (2022). Third Harmonic Generation of Femtosecond Laser Pulse in Argon. Journal of Optoelectronics Laser, 41(10), 134-139.